

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJOS
KULTŪROS VERTYBIŲ APSAUGOS DEPARTAMENTAS

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

KULTŪROS VERTYBĖS
PAGRINDINIS DOSJĖ

Kultūros vertybės kodas	<u>G475K</u> <u>29835</u>
Pavadinimas	<u>*bažnyčios statinių kompleksas</u>
Vardas	<u>Biržų Šv. Jono Krikštytojo</u>
Adresas: gatvė	<u>Radvilos</u> namo Nr. <u>5</u> buto Nr. _____
Gyvenamoji vietovė	<u>Biržai</u>
Savivaldybė	<u>Biržų r.</u> seniūnija _____
Apskritis	<u>Panevėžio</u>
Dosjė pradėtas	<u>2004-09-27</u>
Dosjė baigtas	<u>2004-12-07</u>
Dosjė papildytas	_____
<i>Kultūros paveldo centras</i>	

Kultūros vertybės kodas:
G475K

TURINYS

1.	Registravimo duomenų lapas	<i>1 lapas</i>
2.	Aprašas	<i>8 lapai</i>
3.	Fiksacija, 33 nuotraukos	<i>20 lapų</i>
4.	Teritorijos, apsaugos zonų planai	<i>1 lapas</i>
5.	Planai, schemas, pjūviai	<i>3 lapai</i>
6.	Tyrimų archyvinė medžiaga	<i>13 lapų</i>
7.	Ikonografinė medžiaga	<i>– lapai</i>
8.	Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašas (tik archyv. dosje)	<i>3 lapai</i>

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

KULTŪROS VERTYBĖS
REGISTRAVIMO DUOMENŲ LAPAS

Objekto įregistravimo Nr.:
MC 29835

Kultūros vertybės kodas:
G475K

Įregistravimas nekilnojamojo
turto registre
iš dalies įregistruota

1. Pavadinimas **bažnyčios statinių kompleksas*
2. Vardas *Biržų Šv. Jono Krikštytojo*

I. *EKSPERTIZĖS

1. Ekspertai:

1. Vardas *Evaldas* pavardė *Zilinskas*
darbovietė ir pareigos *KPC vyriausiasis architektūros istorikas (atest. 133 E).*
išvados *Siūlomas įrašyti į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.*
Data *2004-12-07* Parašas *[Signature]*
2. Vardas *Rita* pavardė *Vėlyvienė*
darbovietė ir pareigos *KPC vyresnioji architektūros istorikė (atest. 239 E).*
išvados *Siūlomas įrašyti į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.*
Data *2004-12-07* Parašas *[Signature]*

II. ĮRAŠYMAI Į SĄRAŠUS

3. Įrašyta į paminklų sąrašus

1. Paminklo kodas *AtV316*, data *1971-09-28*, dokumento Nr. *40*
dokumento pavadinimas *Lietuvos TSR Kultūros ministerijos kolegijos nutarimas*

4. Įrašyta į Registrą: kodas *S525*, data *1997-12-31*, dokumento Nr. *380*
dokumento pavadinimas *Kultūros vertybių apsaugos departamento įsakymas*

7. Perkelta į kitą Registro sąrašą: kodas *G475K*, data *2004-12-31*, dokumento Nr. *Į-530*
dokumento pavadinimas *Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos direktoriaus įsakymas.*

III. TERITORIJA IR APSAUGOS ZONA

1. Teritorija: nustatymo data *2004-09-20*, patvirtinimo data *2004-12-06*, plotas *0,59 ha*
nustatė ir patvirtino *Nustatė KPC archit. istorikė G. Lukavičienė,*
patvirtino KPC direktorius V. Karčiauskas

2. Teritorijos geografinės koordinatės *Žr. teritorijos ribų planą.*

IV. KITI DUOMENYS

3. Pasiūlymai saugojimui
Žr. statinio aprašo poz.: IV. Kiti duomenys, 3. Vertingi elementai ir dalys.
4. Pagrindinės dosjė sudėtis
Žr. turinį.
5. Papildomos dosjė sudėtis

7. Kultūros paveldo centro atsakingas specialistas
Data *2004-12-07* Pavardė, parašas *[Signature] G. Lukavičienė*

DOSJĖ PATIKRINTAS

Atitinka apskaitos dokumentų rengimo reikalavimus

[Signature]
Evaldas Zilinskas

Data *2005-03-21* Parašas *[Signature]*

* – ekspertizė dalyje privaloma užpildyti arba ne mažiau dviejų ekspertų, arba (ir) tarybos, komisijos pozicijas;

Pastabos. 1. Pajuodintas pozicijas privaloma užpildyti objektą įrašant į Registrą.
2. Neužpildytos duomenų lapo vietos nerodomos, tačiau esama punktu numeracija nesikeičia.

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

STATINIO (-IU) APRAŠAS

Objekto įregistravimo Nr.:
MC 29835

Kultūros vertybės kodas:
G475K

Objekto Nr. sankaupoje:

Įregistravimas nekilnojamojo
turto registre
*žemės sklypai
neįregistruoti*

*Aprašas: ATSKIRAS / BENDRAS / PAPILDOMAS MC (komplekso įregistravimo Nr.)

I. BENDRIEJI DUOMENYS

1. Pavadinimas **bažnyčios statinių kompleksas*
2. Vardas *Biržų Šv. Jono Krikštytojo*
3. Priklauso kompleksui —
4. Komplekso dalys (pavadinimai, MC Nr.)
 1. *Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, MC 1309*
 2. *šventoriaus tvora su vartais, MC 29836.*
5. Sancaupa (pavadinimas, MC Nr.) *Biržų miesto vietinės reikšmės urbanistikos paminklo UV 4 teritorijoje, MC 17073.*
6. Adresas: gatvė *Radvilos* namo Nr. 5 buto Nr. Pašto indeksas
7. *Gyvenamoji vietovė: miestas, miestelis, kaimas *Biržai*
8. Savivaldybė *Biržų* seniūnija
9. Apskritis *Panevėžio*
10. Vieta, situacija
Miesto centr. dalis.
11. *Nuosavybė: valstybinė / privati (savininkas ir jo adresas)
Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapija, a.k. 9125777.
13. *Panaudojimas: naudojamas/ nenaudojamas/ retai naudojamas/ naudojamas ne pagal paskirtį

II. APIBŪDINIMAS (SUDĖTIS IR APIMTIS)

1. Aplinka (reljefas, želdiniai, vandens telkiniai, keliai ir pan.)
Bažnyčios statinių komplekso teritorija š. ribojasi su gynybinių įrengimų liekanomis, t.p. atsiveria į Radvilos g., r. pusėje – į Vytauto g., p. pusėje – į Ligoninės g., v. pusėje – į Biržų pilies gynybinių įrengimų liekanas. Šventoriaus terenas su nežymiai aukštesne centrine dalimi. Šventorius pakraščiuose apaugęs lapuočiais medžiais, yra kapų.
2. Teritorija
Bažnyčios šventoriaus teritorija, užimanti 0,59 ha plotą, yra netaisyklingo stačiakampio formos su nukirstu š.v. kampu palei Biržų pilies fosą (TRP).
3. Kiti objektai teritorijoje (pavadinimas, MC Nr.)
Nėra.
5. Pamatai (medžiagos ir konstrukcijos)
Žr. papildomus aprašus.
7. *Sienos / atramos (medžiagos ir konstrukcijos)
Žr. papildomus aprašus.
9. Perdangos (medžiagos ir konstrukcijos)
Žr. papildomus aprašus.
11. *Stogas / paklotas (forma, medžiagos ir konstrukcijos)
Žr. papildomus aprašus.
13. **Kitos konstrukcijos (medžiagos ir konstrukcijos)

Nėra.

16. **Plano, tūrių ir erdvių apibūdinimas bei kompozicija**

Dvibokštė mūrinė tinkuota bažnyčia stovi centrinėje šventoriaus dalyje arčiau r. tvoros, pagrindiniu fasadu orientuota į p. pusę. Bažnyčia savo tūriu vyrauja aplinkiniame užstatyme. Priešais pagrindinį įėjimą stovi vartai. Šiaurinėje pusėje patekimui į Radvilos g. t.p. stovi vartai, analogiškai pagrindiniams. Šventorių juosia neaukšta lauko akmenų mūro tvora.

20. Stilius, mokykla

Žr. papildomus aprašus.

21. ****Technologinė įranga**

Nėra.

22. **Dailės elementai, priklausiniai** (pavadinimas, MC Nr.)

Paveikslas „Jonas Krikštytojas“, MC 8787.

Paveikslas „Mykolas Arkangelas“, MC 8788.

Paveikslas „Šv. Petras“, MC 8789.

Paveikslas „Šv. Jurgis“, MC 8790.

Paveikslas „Marija su kūdikiu“, MC 8791.

Suolai, MC 8792.

23. **Įrašai, užrašai, ženklai, memorialinės lentos** (apibūdinimas ir vieta)

Ant bažnyčios prienvio sienos: „ANNO DOMINI MDCCCLXI SUAE VERO AETATIS LXL \ MORTUUS EST ET HIC SEPULTUS \ JOHANNES COMES IN BIRŽE ET WOLOŽYN \ TYSCZKIEWICZ \ CONDITOR ORDINATIONIS \“, FF-24.

Bažnyčios kriptos-mauzoliejaus sienoje: 1) „JAN HRABIA TYSCZKIEWICZ \ FUNDATOR KOSCIOLA \ ZALOZYCIEL.....“, FF-27; 2) „MARYJA \ CORKA MARYI \ TYSCZKIEWICZOW \“, FF-28.

III. ISTORINIAI DUOMENYS

2. **Autorius (-iai)**

Architektas Laurynas Cezaris Anikinis.

3. **Autorystės atribucijos pagrindas**

Biržų bažnyčios statybos leidimas išduotas 1846 m. (KAA, F. 49, A. 1, B. 1311); dokumente paminėtas projekto autorius Tomas Tišeckis. Tačiau amžininkai (M. Valančius, F. Triplinas, F. Novakovskis) mini architektą C. L. Anikinį.

4. **Savininkas, fundatorius, statytojas ir atribucijos pagrindas**

Fundatorius Benediktas ir Jonas Tiškevičiai. Statybai vadovavo C. L. Anichinis. Statė ir įrenginėjo vietiniai meistrai (J. Rumskis, Gaižys, Leiba, Mauševičius, S. Jurevičius, ...). Gausu užsienio dailininkų (P. Andrioli, W. Majeranowskij, A. Slendzinskis, E.S. Udinas, L. Pampaloni, A.D. Lanciroti, H. M. Schapiu.), dirbusių bažnyčioje, kūrinių.

5. **Pastatymo data** 1857-1861 m. (bažnyčia).

amžius XIX a. II p. (šventoriaus tvora su vartais).

6. ***Datavimo pagrindas: data objekte / pagal šaltinį / pagal tyrimus / pagal liudytojų parodymus / pagal stilių**

7. **Susiję su asmenybėmis, organizacijomis ar įvykiais**

1861 m. bažnyčią konsekrovo vyskupas M. Valančius.

8. **Tyrimai, konservavimai, restauravimai, remontai, rekonstrukcijos** (autorius, data, vykdytojai, dokumentacijos saugojimo vieta)

1893 m. medinės grindys pakeistos betono plytelėmis;

1905 m. vidus išdažytas melsvai pilkais tonais, 1906 m. išorė – baltai;

Po II pasaulinio karo (1946-1947 m.) bažnyčia suremontuota (išdažyti vitražai pakeisti paprastais stiklais);

1960 m. perdekoruotas bažnyčios vidus. Autorius dail. Jukonis.

1974 m. perdažyta bažnyčios išorė, sutvarkyti šventoriaus betoniniai takai, ant šventoriaus vartų kryžiai pakeisti saulutėmis (1973-05-18 leidimas).

1977-08-02 LTSR Kultūros ministerijos leidimas remontuoti bažnyčios didįjį altorių;

1980-09-29 LTSR Kultūros ministerijos leidimas perdažyti bažnyčios bokštus ir išorės sienas;

1984-11-13 LTSR Kultūros ministerijos leidimas remontuoti bažnyčios langus.

9. **Apmatavimai** (vykdytojas, data, dokumentacijos saugojimo vieta)

Nenustatyta.

10. **Pagrindiniai informacijos šaltiniai**

KPC archyvas: 1) Biržai, IV, 9(28) ir 2) Dokumentų byla apie Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčią 1933-1970 ir 1796-1867 m. nuorašai, F3, ap.1, b.24.

KPC archyvinė byla AtV 316.

Lietuvos architektūros istorija. III T., 35-38, 40, 55, 87 p.

Akiras-Biržys. Lietuvos miestai ir miesteliai. II t. Biržų apskritis. 1932 m. (Kaunas, leidėjas V. Atkočiūnas. Br. Kviklys. Mūsų Lietuva, 674 p.

K. Misius, R. Šinkūnas. Lietuvos katalikų bažnyčia (žinytas). Vilnius, 1993.

IV. KITI DUOMENYS

1. Kultūrinė vertė *Architektūrinė.*

2. Kultūrinės vertės ir visuomeninės reikšmės pagrindimas

Pagal Siūlomų įrašyti į Lietuvos Respublikos nekilnojamojų kultūros vertybių registrą statinių, jų kompleksų ir ansamblių vertinimo laikinųjų kriterijų ir tvarkos punktus: 15.2, 16.2 (autentiškumas), 17.1 (fizinė būklė), 18.2 (amžius), 22.6, 22.7 savitumas (autorinė koncepcija).

3. Vertingi elementai ir dalys

Teritorijos:

Komplekso išplanavimas, statiniai (TRP-1, 2), tūrinė erdvinė kompozicija – FF-1-9, želdiniai (medžiai -- FF-5-7, 10), grindinys prie š. vartų išorinėje pusėje (FF-10)..

Sutartiniai žymėjimai:

1) TRP – teritorijos ribų arba teritorijos ir apsaugos zonų ribų planas, x - skaičius nurodo eksplikacijos kitų statinių numerį (pvz., TRP - 1);

2) FF – fotofiksacija, x - skaičius nurodo nuotraukos numerį (pvz., FF – 2);

4. *Aprašas užpildytas: statinį(-ius) apžiūrėjus / neapžiūrėjus (užpildymo šaltinis)

Objektas apžiūrėtas 2004-09-20.

5. Aprašą užpildė: (vardas, pavardė, profesija)

Architektūros istorikė Gerdalė Lukavičienė.

6. Užpildymo data 2004-09-27.

Užpildžiusiojo parašas

* – reikalingą pabraukti

** – tik inžineriniams statiniams

Pastabos. 1. Pajuodintas pozicijas privaloma užpildyti objektą įrašant į Registrą.

2. Neužpildytos aprašo pozicijos nerodomos, tačiau užpildytoms paliekama esama numeracija.

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

STATINIO (-IU) APRAŠAS

Objekto įregistravimo Nr.:
MC 1309

Kultūros vertybės kodas:
G475K1

Objekto Nr. surašyme:

Įregistravimas nekilnojamojo
turto registre
statinys įregistruotas

*Aprašas: ATSKIRAS / BENDRAS / PAPILDOMAS MC (komplekso įregistravimo Nr.) **29835**

I. BENDRIEJI DUOMENYS

1. Pavadinimas ***bažnyčia**
2. Vardas **Šv. Jono Krikštytojo**
3. Priklauso kompleksui **Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios statinių kompleksas**
4. Komplekso dalys (pavadinimai, MC Nr.)
Žr. bendrą aprašą.
5. Sankaupa (pavadinimas, MC Nr.) **Biržų miesto vietinės reikšmės urbanistikos paminklo UV 4 teritorijoje, MC 17073**
6. Adresas: gatvė **Radvilos** namo Nr. **5** buto Nr. **Pašto indeksas**
7. *Gyvenamoji vietovė: miestas, miestelis, kaimas **Biržai**
8. Savivaldybė **Biržų** seniūnija
9. Apskritis **Panevėžio**
10. Vieta, situacija
Bažnyčia stovi centrinėje šventoriaus dalyje arčiau r. tvoros dalies.
11. *Nuosavybė: valstybinė / privati (savininkas ir jo adresas)
Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapija, a.k. 9125777.

II. APIBŪDINIMAS (SUDĖTIS IR APIMTIS)

1. Aplinka (reljefas, želdiniai, vandens telkiniai, keliai ir pan.)
Žr. bendrą aprašą.
4. Matmenys (ilgis, plotis, aukštis)
46,40 x 25,74 m, aukštis 15 m.
5. Pamatai (medžiagos ir konstrukcijos)
Akmenų mūro.
7. *Sienos / atramos (medžiagos ir konstrukcijos)
Mūrinės, tinkuotos, dažytos.
9. Perdangos (medžiagos ir konstrukcijos)
Mūriniai skliautai, tinkuoti, dažyti.
11. *Stogas / paklotas (forma, medžiagos ir konstrukcijos)
Dvišlaitis, konstrukcijos medinės, dengtas skarda.
13. **Kitos konstrukcijos (medžiagos ir konstrukcijos)
Nėra.
15. *Statinio būklė: gera/ patenkinama/ bloga
16. Plano, tūrių ir erdvių apibūdinimas bei kompozicija
Dvibokštė, mūrinė bažnyčia yra stačiakampio plano su nežymia transepto kryžma, halinė, trinavė. Presbiterijos šonuose yra zakristijos su antrame aukšte virš zakristijos patalpų esančiomis emporomis. Iš jų yra atskiri išėjimai į lauką š. bažnyčios sienoje (AP, FF-4, 8). Netradiciškai presbiterija yra š. dalyje, nežymiai orientuota į rytų pusę. Navų galuose yra prienaviai. Į vargonų chorą, esantį virš centrinės navos, patenkame laiptais, kylančiais p.r. bokšte. Tiesiai į bažnyčių yra dar vienos vienvėrės durys

kairiajame (v.) fasade.

17. Fasadų kompozicija ir dekoras

Pagrindinio bažnyčios fasado (FF-2) šonuose, nežymiai išsikišę nuo fasado plokštumos, stovi du kvadratinio plano, trijų tarpinių į viršų lengvėjantys bokštai, užsibaigiantys lėkštais varpelio formos stogeliais su geležiniais kryžiais. Virš karnizo tarp bokštų antrame tarpsnyje įjungtas balkonas su iškeltu frontonėliu, dekoruotu piliastrais, antablementu, dekoratyvinėmis voliutomis. Fasadas juosia bangos (klasikinio užraito) ornamento frizas ir karnizas su dantukais. Fasadas skaido piliastrai ir pusapskričių arku, išėsti į viršų, langai su plačiais archivoltais. Romantinio klasicizmo formomis pasižymi presbiterijos fasadas – trys sugrupuotos arkinės angos, trikampio frontono ir atiko junginys (centrinė anga - šiuo metu niša – FF-5). Trikampiais frontonais užbaigiami ir transepto galai (FF-6, 7). Po presbiterija yra kriptauzoliejus (FF-25), į kurią patenkame per apsidės (centrinio rizalito) centre esantį įėjimą (FF-4, 26).

18. Interjero apibūdinimas

Trinavę bažnyčios erdvę skaido dvi poros pilorių (AP, FF-14, 20, 21), kurių kraštines, esančias navų pusėse puošia suporinti piliastrai (FF-19, 22). Skliautai kryžminiai. Grindys – vėlyvos, betono plytelių (2 spalvų). Interjerą puošia 3 altoriai, veikiausiai T. Tišackio projektuoti – modifikuotų orderinių formų. Presbiterijoje neliko baliustrų tvorelės (žr. FF-12 ir FF-13).

Interjere dominuoja romantinio klasicizmo išraiška. Turtinga vidaus įranga, sukurta užsieniečių ir vietinių meistrų (žr. bendrą aprašą, III. 4.) žymi aukštą socialinį prestižą romantizmo laikais.

19. *Interjero būklė: gera/ patenkinama/ bloga

20. Stilius, mokykla

Romantizmo neobaroko (plano forma, kontrastingas bokštų ir pailgo korpuso derinys) ir neoklasicizmo derinys – profesionalus kūrinys.

21. **Technologinė įranga

Nėra.

22. Dailės elementai, priklausiniai (pavadinimas, MC Nr.)

Žr. bendrą aprašą.

23. Įrašai, užrašai, ženklai, memorialinės lentos (apibūdinimas ir vieta)

Žr. bendrą aprašą.

III. ISTORINIAI DUOMENYS

1. Pirminė paskirtis ir buvęs panaudojimas

Bažnyčia naudojama.

2. Autorius (-iai)

Žr. bendrą aprašą.

4. Savininkas, fundatorius, statytojas ir atribucijos pagrindas

Žr. bendrą aprašą.

5. Pastatymo data 1857-1861 m.

amžius

6. *Datavimo pagrindas: data objekte / pagal šaltinį / pagal tyrimus / pagal liudytojų parodymus / pagal stilių

Žr. bendrą aprašą.

7. Susiję su asmenybėmis, organizacijomis ar įvykiais

Žr. bendrą aprašą.

8. Tyrimai, konservavimai, restauravimai, remontai, rekonstrukcijos (autorius, data, vykdytojai, dokumentacijos saugojimo vieta)

Žr. bendrą aprašą.

9. Apmatavimai (vykdytojas, data, dokumentacijos saugojimo vieta)

Žr. bendrą aprašą.

10. Pagrindiniai informacijos šaltiniai

Žr. bendrą aprašą.

IV. KITI DUOMENYS

1. Kultūrinė vertė *Architektūrinė.*

2. Kultūrinės vertės ir visuomeninės reikšmės pagrindimas

Pagal Siūlomų įrašyti į Lietuvos Respublikos nekilnojamojų kultūros vertybių registrą statinių, jų kompleksų ir ansamblių vertinimo laikinųjų kriterijų ir tvarkos punktus: 15.2, 16.2 (autentiškumas), 17.1 (fizinė būklė), 18.2 (amžius), 22.6, 22.7 savitumas (autorinė koncepcija).

3. Vertingi elementai ir dalys

- Tūrinė erdvinė kompozicija - tūris – stogo forma – stogo dangos konstrukcija, dangos medžiaga – kiti

stogo elementai (stoginukai, kryžiai su bazėmis) – FF-1, 5-7);

- Fasadų architektūrinis sprendimas – fasadų kompozicija – fasadų architektūros tūrinės detalės (frontonai, balkonai ir jų turėklai, bokštų aptvėrimai-grotelės, durų portalai, išorės laiptai, karnizai su dantukais, piliastrai ir pan.) – fasadų apdaila (tinkas) – fasadų dekoras (bangos (klasikinio užraito) ornamanto frizas) – fasadų visumos sprendinys – FF-1-8;

- Aukštų išplanavimas – kapitalinės sienos (kapitalinės sienos ir pertvaros, atitvaros) – pilioriai, sienų angos, nišos – AP, FF-1-8, 12-26;

- Konstruktijos ir įranga – konstrukcijos (skliautai, perdenginiai ir pan.) – funkcinė įranga (vidaus laiptai, jų turėklai) – stalių ir kitų medžiagų gaminiai (langai, durys, kriptos kalto metalo grotos ir pan.) – FF-1-8, 12-26;

- Patalpų detalės ir apdaila - architektūrinės detalės (pilioriai, piliastrai, pjedestalai ir pan.) – lubų, sienų, stulpų apdaila (tinkas) – laiptų pakopų danga – vidaus dekoras (skulptūros, monumentaliosios tapybos kūriniai, stiuko, gipso lipdiniai ir pan.) – dailės kūriniai (nekilnojamieji ir kilnojamieji), memorialinės lentos – FF-24, 27, 28 – įmontuota įranga (vargonai, altoriai, 2 ambonos – FF-18, emporų, vargonų choro baliustradų tvorelės – FF-12, 16, 17, suolai – FF-29-31, klausyklos – FF-32 ir pan.);

- Interjeras (patalpos visumos sprendinys) – FF-12-26;

Pastabos: 1. Zakristijų, bokšto, rūsių vertingi elementai ir dalys nenustatyti, nes nebuvo galimybės patekti į nurodytas patalpas.

Sutartiniai žymėjimai:

1) TRP – teritorijos ribų arba teritorijos ir apsaugos zonų ribų planas, x - skaičius nurodo eksplikacijos kitų statinių numerį (pvz., TRP - 1);

2) FF – fotofiksacija, x - skaičius nurodo nuotraukos numerį (pvz., FF – 15);

3) AP – aukšto planas).

4. *Aprašas užpildytas: statinį(-ius) apžiūrėjus / neapžiūrėjus (užpildymo šaltinis)

Objektas apžiūrėtas 2004-09-20.

5. Aprašą užpildė: (vardas, pavardė, profesija)

Architektūros istorikė Gerdalė Lukavičienė.

6. Užpildymo data 2004-12

Užpildžiusiojo parašas

* – reikalingą pabraukti

** – tik inžineriniams statiniams

Pastabos. 1. Pajuodintas pozicijas privaloma užpildyti objektą įrašant į Registrą.

2. Neužpildytos aprašo pozicijos nerodomos, tačiau užpildytoms paliekama esama numeracija.

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

STATINIO (-IU) APRAŠAS

Objekto įregistravimo Nr.:
MC 29836

Kultūros vertybės kodas:
G475K2

Objekto Nr. sancaupoje:

Įregistravimas nekilnojamojo
turto registre
statinys įregistruotas

*Aprašas: ATSKIRAS / BENDRAS / PAPILDOMAS MC (komplekso įregistravimo Nr.) 29835

I. BENDRIEJI DUOMENYS

1. Pavadinimas *Šventoriaus tvora su vartais.*
2. Vardas *Nėra.*
3. Priklauso kompleksui *Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios statinių kompleksas.*
4. Komplekso dalys (pavadinimai, MC Nr.)
Žr. bendrą aprašą.
5. Sankaupa (pavadinimas, MC Nr.) *Biržų miesto vietinės reikšmės urbanistikos paminklo UV 4 teritorijoje, MC 17073*
6. Adresas: gatvė *Radvilos* namo Nr. 5 buto Nr. Pašto indeksas
7. *Gyvenamoji vietovė: miestas, miestelis, kaimas *Biržai*
8. Savivaldybė *Biržų* seniūnija
9. Apskritis *Panevėžio*
10. Vieta, situacija
Bažnyčios šventoriaus aptvėrimas.
11. *Nuosavybė: valstybinė / privati (savininkas ir jo adresas)
Žr. bendrą aprašą.
13. *Panaudojimas: naudojamas/ nenaudojamas/ retai naudojamas/ naudojamas ne pagal paskirtį

II. APIBŪDINIMAS (SUDĖTIS IR APIMTIS)

1. Aplinka (reljefas, želdiniai, vandens telkiniai, keliai ir pan.)
Žr. bendrą aprašą.
4. Matmenys (ilgis, plotis, aukštis)
Šventorius apie: 58 x 100 m. Kraštinių ilgiai: 56,22; 79,08; 33,51 + 2,01; 38,52; 1,50 + 100,65 m.
5. Pamatai (medžiagos ir konstrukcijos)
Lauko akmenų.
6. *Pamatų būklė: gera/ patenkinama/ bloga
7. *Sienos / atramos (medžiagos ir konstrukcijos)
*Pagrindiniai vartai (p. pusėje) – akmenų mūro su raudonų plytų karnizais, briaunomis – FF–9, 11.
Š. vartai (analogiški pagrindiniams) – akmenų ir raudonų plytų mūro – FF–5, 10.
Tvoros – akmens mūro su skaldos ir smulkesnių akmenukų užkamšymu – FF–9-11.*
8. *Sienų / atramų būklė: gera/ patenkinama/ bloga
9. Perdangos (medžiagos ir konstrukcijos)
Nėra.
11. *Stogas / paklotas (forma, medžiagos ir konstrukcijos)
*Vartų stulpų – keturšlaitis, dengtas cinkuota skarda.
Tvoros – vienslaitis su nuolydžiu į šventoriaus pusę, betoniniu stogeliu.*
12. *Stogo / pakloto būklė: gera/ patenkinama/ bloga
13. **Kitos konstrukcijos (medžiagos ir konstrukcijos)

Nėra.

15. *Statinio būklė: gera/ patenkinama/ bloga

16. **Plano, tūrių ir erdvių apibūdinimas bei kompozicija**

Bažnyčios šventoriaus teritorija yra netaisyklingo stačiakampio formos su nukirstu š.v. kampu palei Biržų pilies fosą (TRP-2). Į šventorių veda dveji analogiški vartai iš š. pusės, Radvilos g. ir iš p. pusės, Ligoninės g. Vartai – trijų dalių, atskirtų kvadratinio plano, vienodo skerspjūvio stulpais, užsibaigiančiais keturkampių prizmių stogeliais su iškeltomis vietoje kryžių metalinėmis saulutėmis. Vartų centrinė dalis (tarp aukštesnių stulpų) užpildyta dvivėriais ažūriniais metaliniais vartais su nedideliu iškeltu centre kryželiu. Varteliai – vienvėriai, metaliniai, ažūriniai. Kraštiniai stulpai žemesni, tačiau apie 2 kartus aukštesni už šventorių juosiančią tvorą. FF-9-11.

20. Stilius, mokykla

Nėra.

21. **Technologinė įranga

Nėra.

22. Dailės elementai, priklausiniai (pavadinimas, MC Nr.)

Nėra.

23. Įrašai, užrašai, ženklai, memorialinės lentos (apibūdinimas ir vieta)

Nėra.

III. ISTORINIAI DUOMENYS

2. Autorius (-iai)

Nenustatytas.

4. Savininkas, fundatorius, statytojas ir atribucijos pagrindas

Žr. bendrą aprašą.

5. Pastatymo data

amžius XIX a. II p.

6. *Datavimo pagrindas: data objekte / pagal šaltinį / pagal tyrimus / pagal liudytojų parodymus / pagal stilių

Pagal architektūrinę išraišką ir konstruktyvinį, medžiaginį sprendimą.

8. Tyrimai, konservavimai, restauravimai, remontai, rekonstrukcijos (autorius, data, vykdytojai, dokumentacijos saugojimo vieta)

1974 m. ant šventoriaus vartų kryžiai pakeisti saulutėmis.

Kiti nenustatyti.

9. Apmatavimai (vykdytojas, data, dokumentacijos saugojimo vieta)

Žr. bendrą aprašą.

10. Pagrindiniai informacijos šaltiniai

Žr. bendrą aprašą.

IV. KITI DUOMENYS

1. Kultūrinė vertė Architektūrinė.

2. Kultūrinės vertės ir visuomeninės reikšmės pagrindimas

Pagal Siūlomų įrašyti į Lietuvos Respublikos nekilnojamojų kultūros vertybių registrą statinių, jų kompleksų ir ansamblių vertinimo laikinųjų kriterijų ir tvarkos punktus: 15.2, 16.2 (autentiškumas), 17.1 (fizinė būklė), 18.2-18.3 (amžius), 23.1, 23.6 (tipiškumas).

3. Vertingi elementai ir dalys

- Tūrinė erdvinė kompozicija - tūris – stogo forma – FF-9-11;

- Fasadų architektūrinis sprendimas – fasadų kompozicija – fasadų apdaila (akmenų ir raudonų plytų mūras) – FF-9-11;

Sutartiniai žymėjimai:

1) TRP – teritorijos ribų arba teritorijos ir apsaugos zonų ribų planas, x - skaičius nurodo eksplikacijos kitų statinių numerį (pvz., TRP - 2);

2) FF – fotofiksacija, x - skaičius nurodo nuotraukos numerį (pvz., FF – 15);

4. *Aprašas užpildytas: statinį(-ius) apžiūrėjus / neapžiūrėjus (užpildymo šaltinis)

Objektas apžiūrėtas 2004-09-20.

5. Aprašą užpildė: (vardas, pavardė, profesija)

Architektūros istorikė Gerdalė Lukavičienė.

6. Užpildymo data 2004-09-27

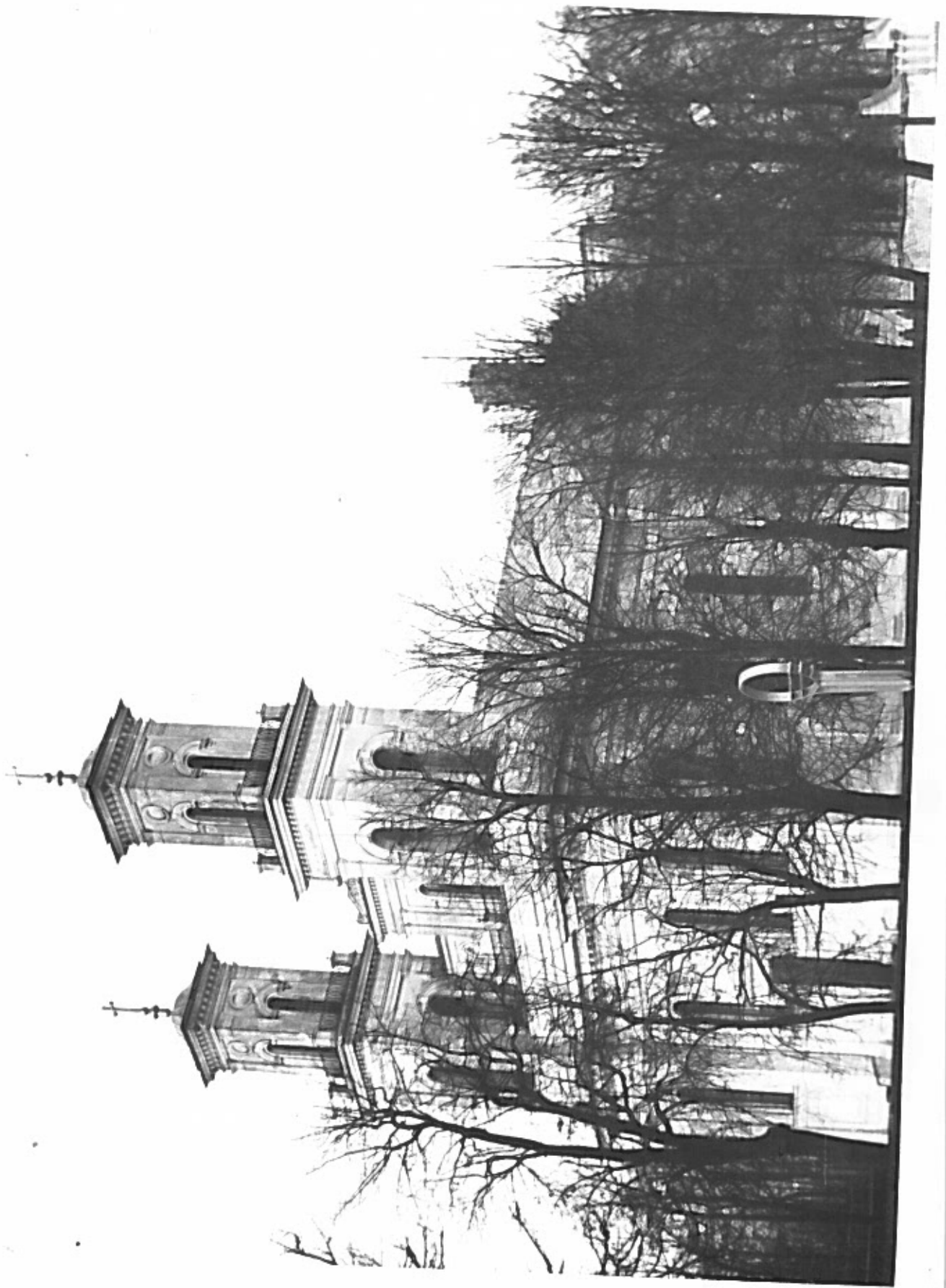
Užpildžiusiojo parašas

* – reikalingą pabraukti

** – tik inžineriniams statiniams

FIKSACIJA

20 lapai (u)

Nr. **1**

Pavadinimas *Bažnyčios vaizdas iš pr. pusės*

Fotografavo *S. Kepurūtis*

Data *1987-06*

Nr. 2

Pavadinimas *Pagrindinis bažnyčios fasadas*

Fotografavo *S. Kepuritis*

Data *1987-06*

Kultūros vertybės kodas:
G 475 K1

Nr. **3**

Pavadinimas *Bažnyčios fragmentas iš v. pusės*

Fotografavo *S. Kepuritis*

Data *1987-06*

Kultūros vertybės kodas:
G 475 K 1

Nr. 4

Pavadinimas *Bažnyčios galinio fasado fragmentas*

Fotografavo *S. Kepuritis*

Data *1987-06*

Nr. 5 Pavadinimas *Bažnyčios galinis fasadas ir šventoriaus š vartai*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 6 Pavadinimas *Bažnyčios fragmentas iš š. pusės*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 7 Pavadinimas *Bažnyčios fragmentas iš p.v. pusės*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 8 Pavadinimas *Bažnyčios galinio fasado durų portalas*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. **9**

Pavadinimas *Pagrindinių šventoriaus vartų vaizdas iš gatvės pusės*

Fotografavo *S. Kepuritis*

Data *1987-06*

Nr. 10 Pavadinimas *Bažnyčios šventoriaus į. vartai iš gatvės*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 11 Pavadinimas *Bažnyčios šventoriaus pagrindiniai (p.) vartai iš šventoriaus pusės*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 12

Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į altorių.*

Fotografavo *S. Kepurutis*

Data *1987-06*

Nr. 13 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į altorių*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

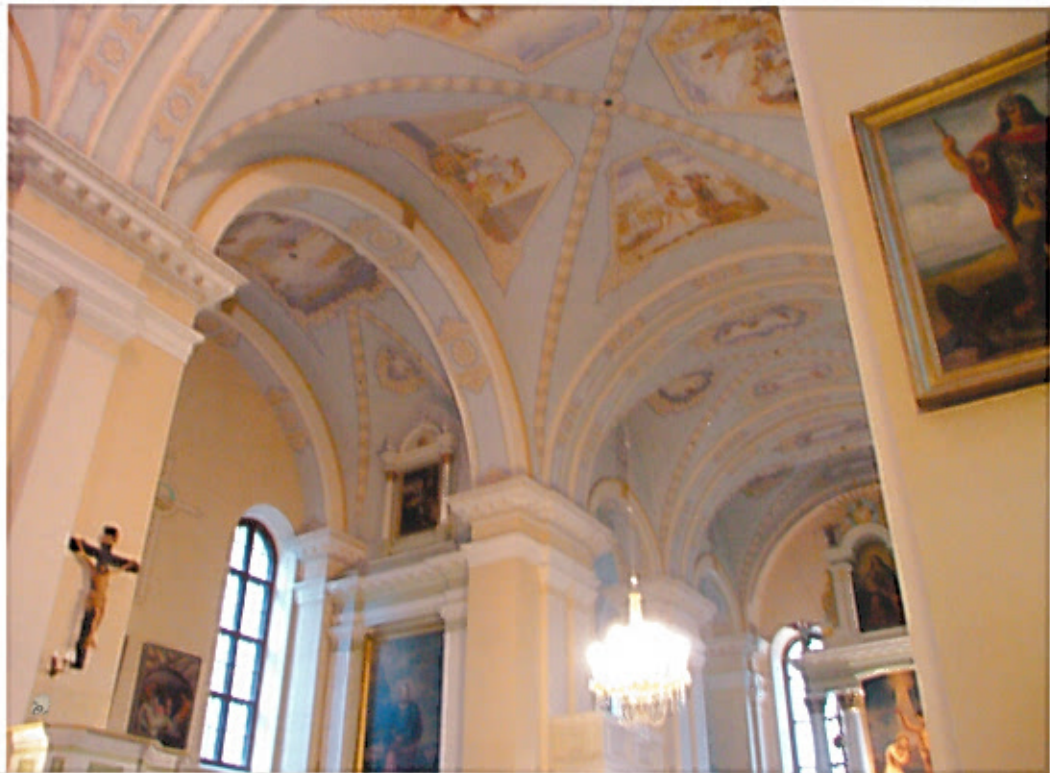
Data *2004-09-20*

Nr. 14 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į vargonų chorą*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 15

Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

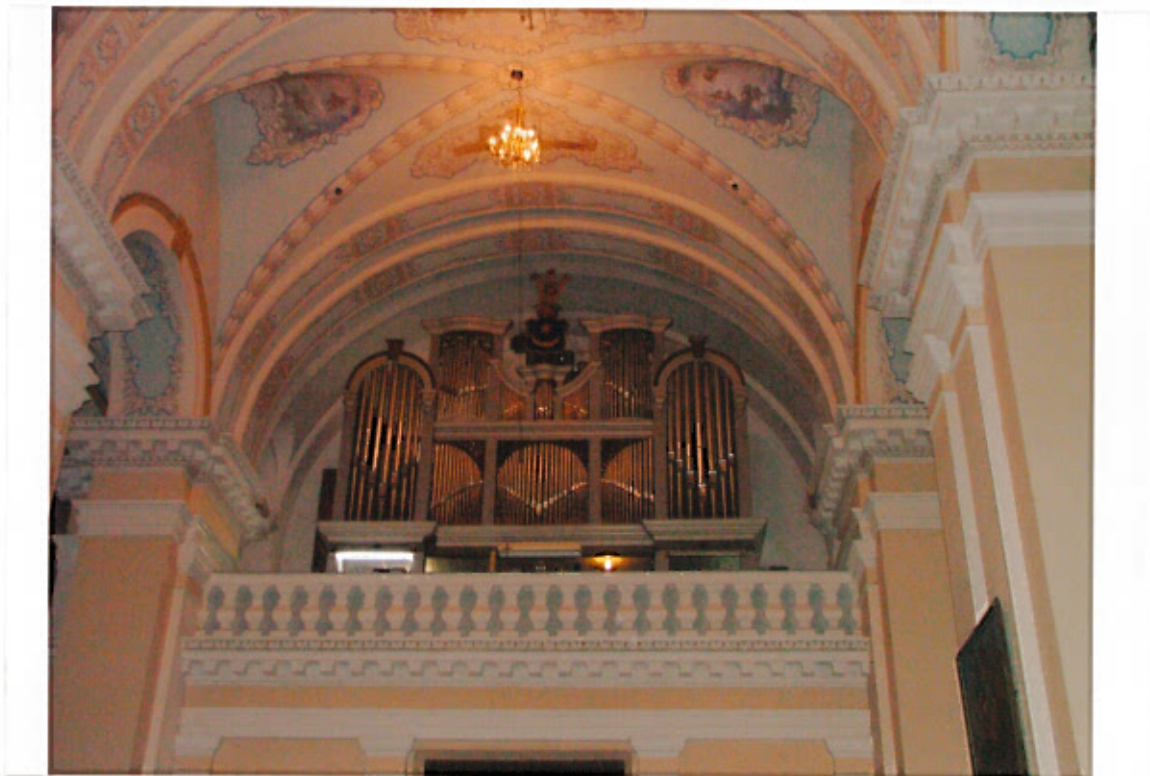

Nr. 16

Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Presbiterijos kairioji pusė su autentiška sakykla bei ložėmis (emporomis).*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 17 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į vargonus.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 18 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Presbiterijos kairioji pusė su autentiška sakykla. Arčiau - matosi vėlyji sakykla,*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 19

Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į dešinėsios navos altorių*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 20

Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas į kairiosios navos galing sieną.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 21 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Centrinės navos skliautas.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 22 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Vaizdas iš centrinės navos į šoninę.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 23 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Centrinės navos prienavio perdanga.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 24 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Memorialinė lenta.centrinės navos prienavio dešinėje pusėje*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 25 Pavadinimas *Bažnyčios kriptos interjero fragmentas.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 26 Pavadinimas *Bažnyčios kriptos interjero fragmentas. Įėjimo vaizdas iš vidaus.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 27 Pavadinimas *Bažnyčios kriptos interjero fragmentas. Memorialinė lenta.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 28 Pavadinimas *Bažnyčios kriptos interjero fragmentas. Memorialinė lenta.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 29 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Stalės, stovinčios presbiterijoje.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 30 Pavadinimas *Stalės, šiuo metu pastatytos centrinės navos gale prie durų.*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. **31**

Pavadināsimas *Stalēs, stovinčios presbiterijoje, dešinėje pusėje*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. **32**

Pavadināsimas *Klausykla*

Fotografavo *G. Lukavičienė*

Data *2004-09-20*

Nr. 33 Pavadinimas *Bažnyčios interjero fragmentas. Zakristijos durys. Vaizdas iš presbiterijos.*

Fotografavo **G. Lukavičienė**

Data **2004-09-20**

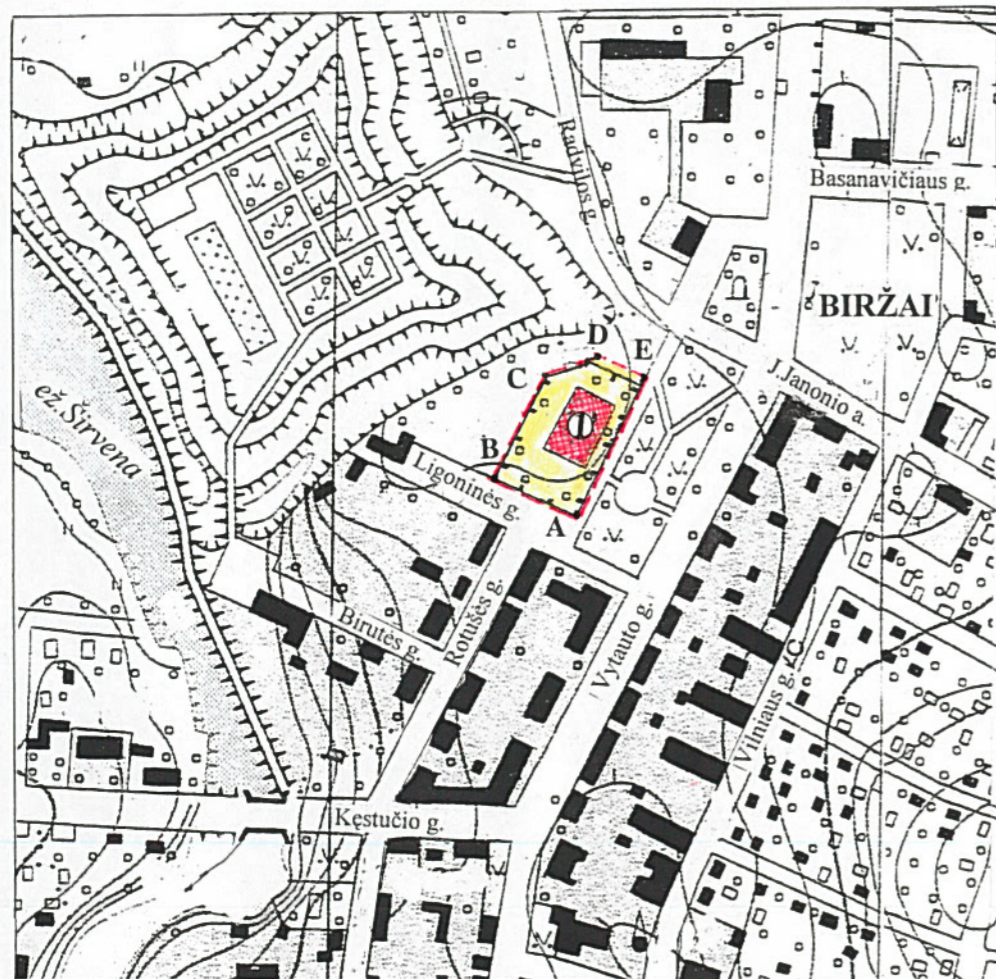
TERITORIJOS, APSAUGOS ZONŪ PLANAI

I lapas (u)

BIRŽŲ ŠV. JONO KRIKŠTYTOJO BAŽNYČIOS STATINIŲ KOMPLEKSAS

TERITORIJOS RIBŲ PLANAS

Radvilos g. 5, Biržai, Biržų r., Panevėžio aps.

M 1 : 5 000 (1 centimetre - 50m)

Vertybės teritorijos koordinatės
1994m. Lietuvos koordinatinių sistemoje

Taško Nr.	Koordinatės		Žemėlapijo lapo nomenklatura
	X (B)m	Y (L)m	
A	6230232,7	546967,4	69/66
B	6230258,2	546916,5	
C	6230327,4	546954,7	
D	6230337,9	546988,6	
E	6230318,9	547022,1	

Sutartiniai ženklai:

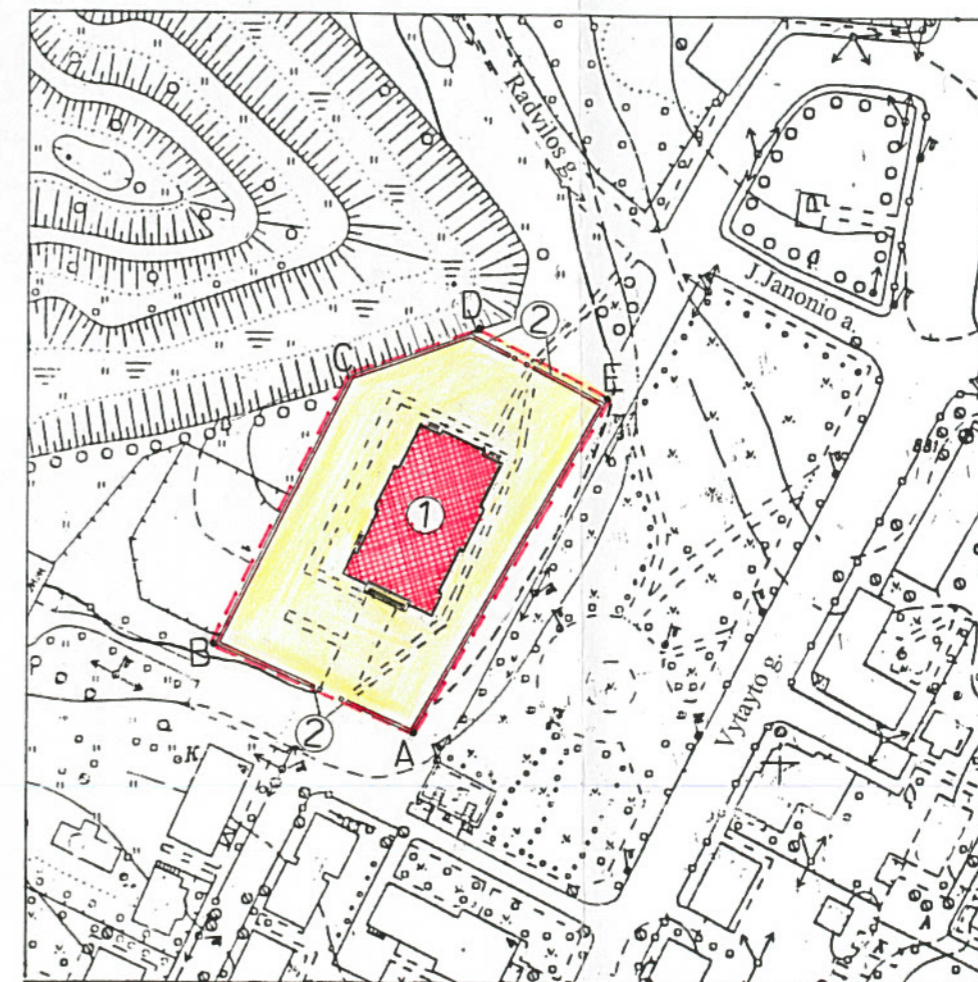
 - vertybės teritorijos ribos

Pastabos : 1. Nekilnojamosios kultūros vertybės teritorijoje esantiems visiems žemės sklypams ir jų priklausiniams yra taikomos nekilnojamosios kultūros vertybės reglamente nustatytos šios vertybės priežiūros, tvarkymo ir naudojimo sąlygos.
2. Nekilnojamosios kultūros vertybės individualios apsaugos zonos nenustatytos, nes vertybė yra Biržų miesto vietinės reikšmės urbanistikos paminklo UV4 teritorijoje.

TVIRTINU:

V. Karčiauskas

Kultūros paveldo centro direktorius
2004 m. mėn. d.

M 1 : 2 000 (1 centimetre - 20 m)

Eksplikacija:

1. bažnyčia
2. šventoriaus tvora su vartais

Teritorijos plotas – 0,59 ha

Teritoriją nustatė:

KPC Kultūrinio kraštovaizdžio ir architektūros paveldo instituto

Kraštovaizdžio urbanizuotų vietovių ir statinių apskaitos sk. architektūros istorikė.....G.Lukavičienė

Planą sudarė:

KPC Kultūros paveldo registrų, dokumentacijos ir informacijos instituto

Kadastro ir kartografavimo sk. inžinierė.....E.Bagdonienė

Tikrino:

KPC direktoriaus pavaduotojas.....V.Kačinskas

(parašas)

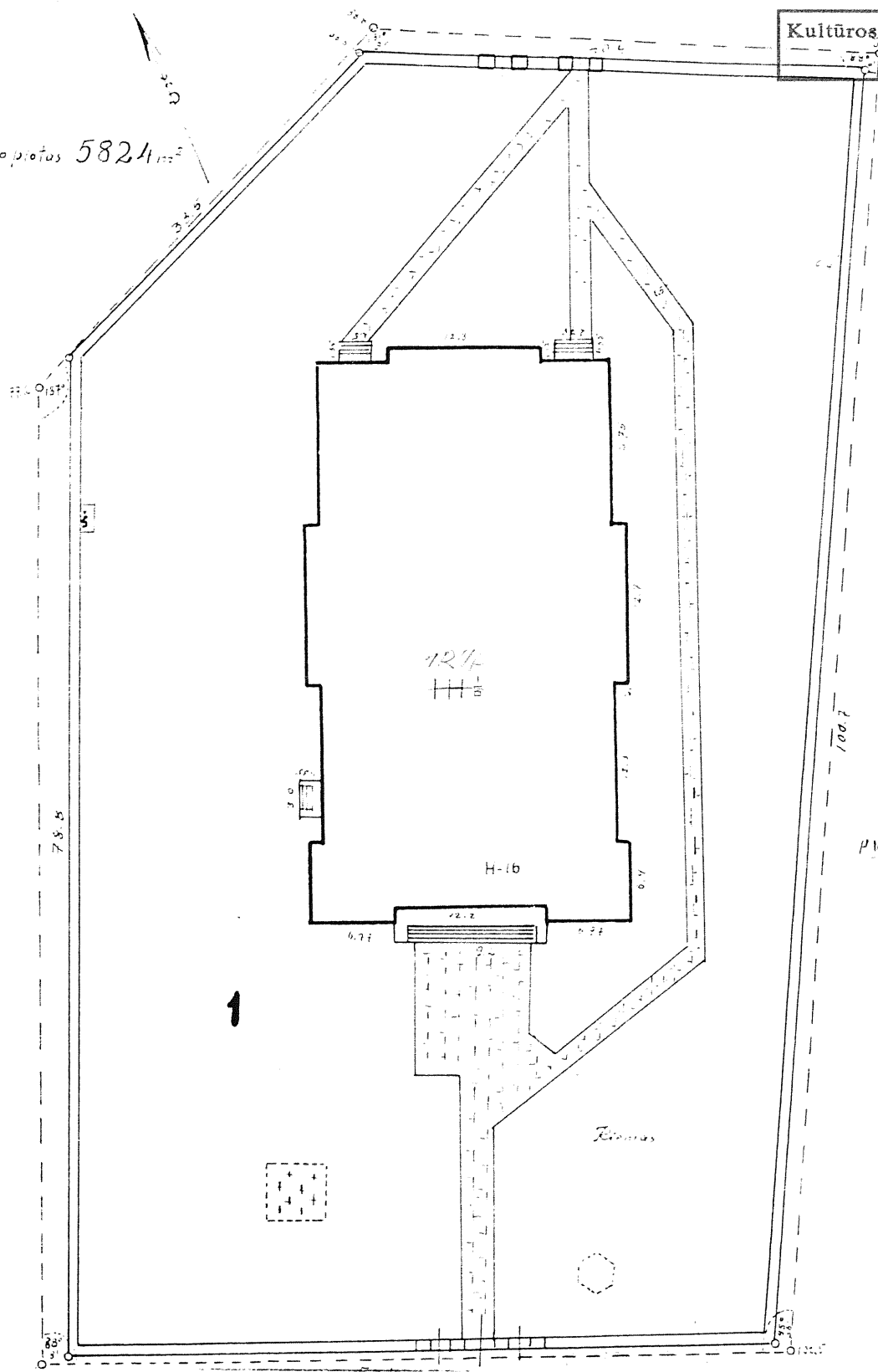
2004-12-03

PLANAI, SCHEMOS, PJŪVIAI

3 lapa (u)

Kultūros vērtības kods:
G475K

Sāļo platība 5824 m²

PV 36° 46'
102.8'

VYTAUTO
Arhitekts

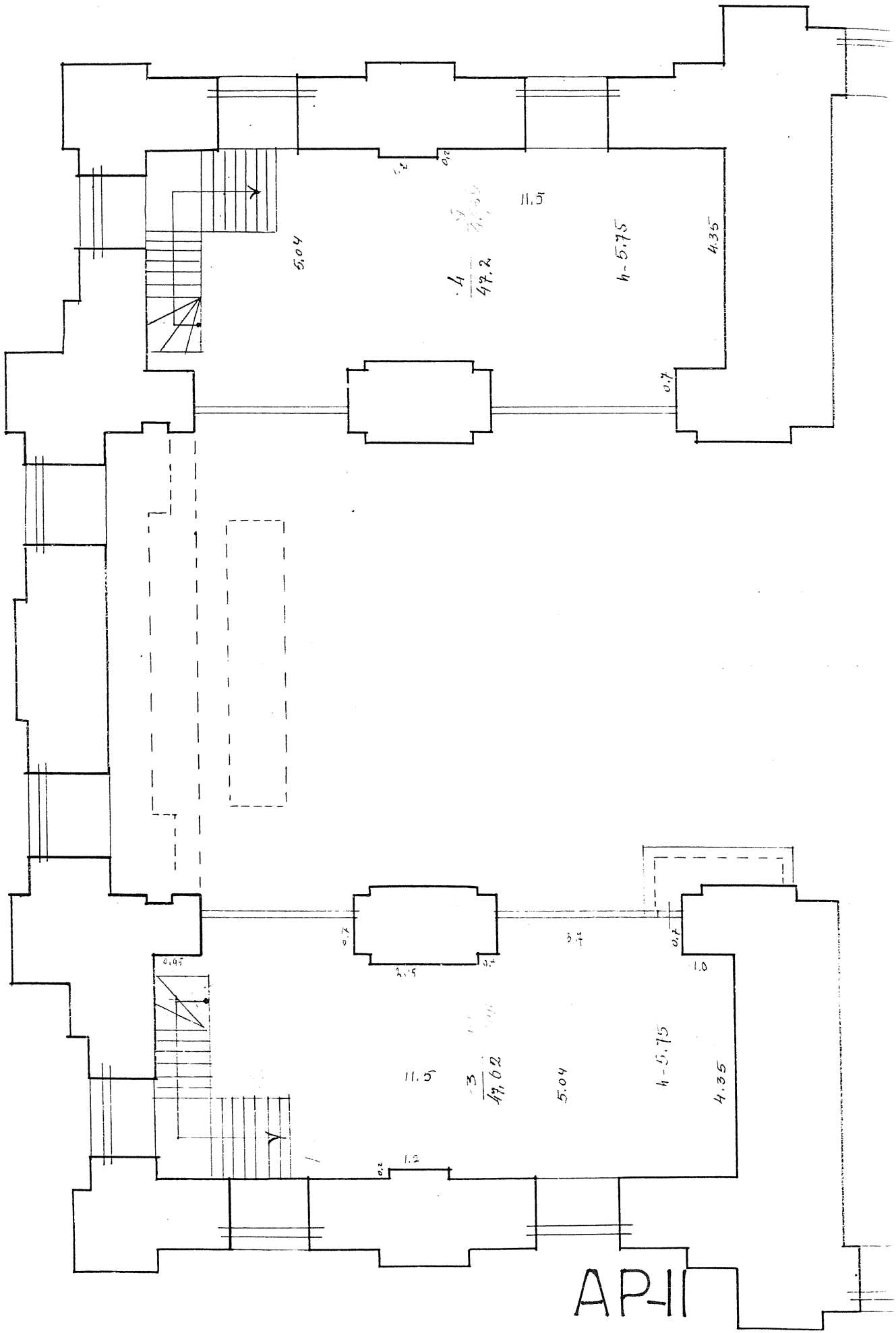
79 1

Sāļo
plan.

NUCRAŠĀ

1:500

Kultūros vertybės kodas:
G475K1

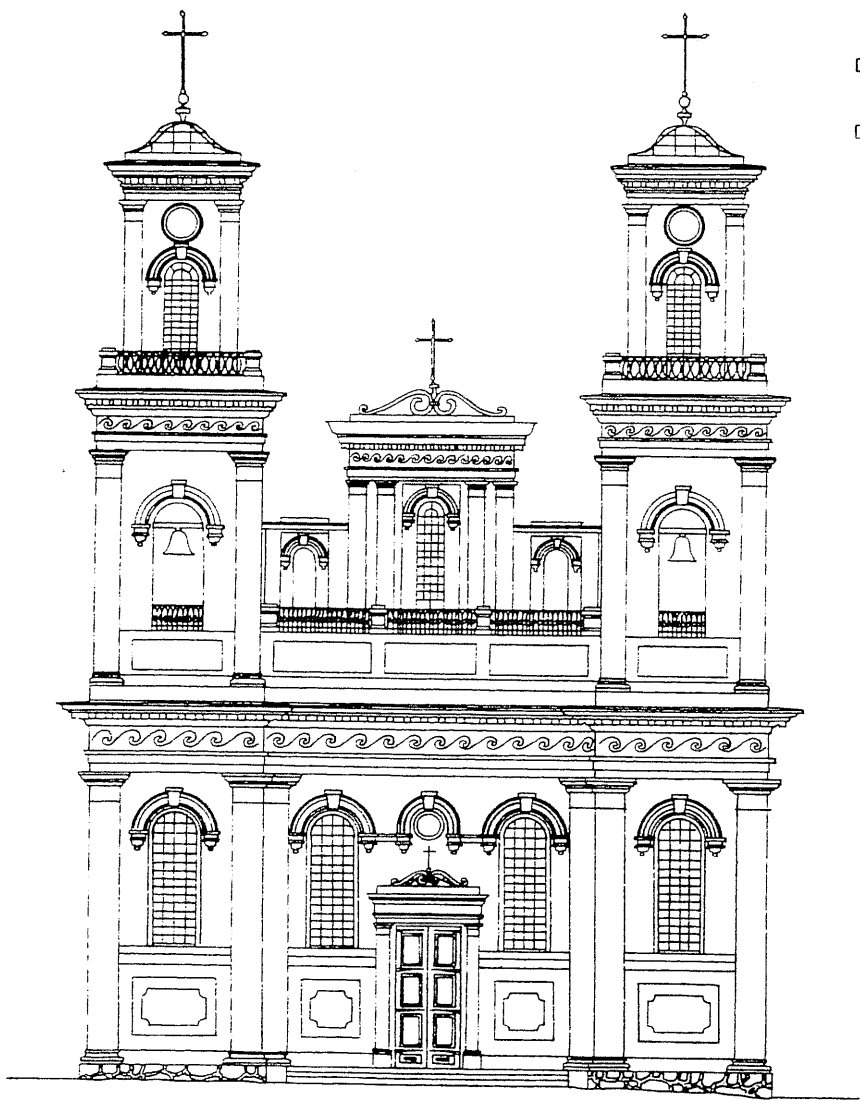
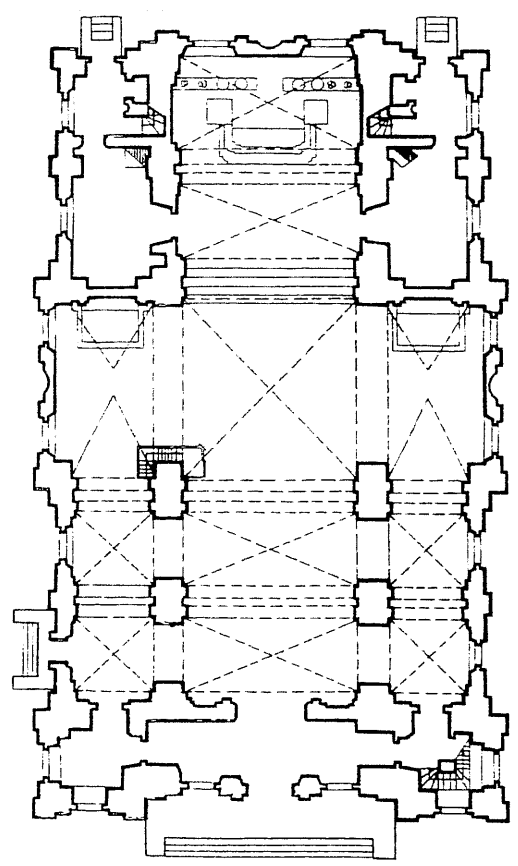

TYRIMŲ, ARCHYVINĖ MEDŽIAGA

13lapas (u)

Kultūros vertybės kodas:
G475K1

BIRŽŲ BAŽNYČIOS PLANAS IR
PAGRINDINIS FASADAS
[ASI, B. 111]

0 5 10
M

4

Aprašė mokslinės ekspedicijos dalyvi.
Kl. Čerbálenas , 1956.VIII.1 d.

Šv. JONO v. R. - K. BAŽNYČIA BIRŽUOSE, Biržu raj.

Biržų mst. kaip svarbus Lietuvos šiaurės pasienis miestas, istorijoje žinomas nuo X amž. ir atskirais istorijos laikotarpiais vaidinęs svarbų vaidmenį XV amž. antroje pusėje vedybų paskoje Biržai perėjo į Radvilų šeimos rankas, o XIX amž. jie atitenka Tiškevičiams. 1804 m. Juozas Tiškevičius paskolina didelę pinigų sumą Lomininkui Radvilai. 1811 m. grafas Juozas Tiškevičius už skolas nuperka iš kunigaikščių Radvilų Biržus. Šios dvi stambios feodalų šeimos ir buvo svarbiausiais iniciatoriais Biržų mst. R.K. bažnyčios statybos. Čia patį pirmoji R.K. bažnyčia minima jau 1553 m. kur greit buvo pakeista nauja. Tačiau pastaroji buvo nugriauta kalvino Kristupo I Radvilos, parėdymu. Biržai tampa aštrių religinių kovų vieta. Čia kaip ir Kėdainiai yra reformacijos centras. Tačiau XVII amž. tarpusavinių religinių kovų įkarštis mažėjo ir 1692 m. Biržuose ėalia evangelikų - reformatų bažnyčios minima ir R.K. bažnyčia. 1795 m. buvo pastatyta nauja medinė bažnyčia, kuri išsilaikė iki 1853 m. Religijų įvairumas Biržuose sąlygojo atsiradimą kelių bažnyčių, esančių ir dabar: R. Katalikų, evangelikų - reformatų, liuteronų ir pravoslavų cerkvės. Stilistiniai vertingos yra R.-katalikų, liuteronų ir evangelikų - reformatų bažnyčios.

Istoriniai duomenys. Biržų Šv. Jono bažnyčia yra pastatyta 1853 m. grafo Jono Tiškevičiaus iniciatyva: Apie tai kalba XIX amž. ir XX amž. pradžios vizitacijų ir inventorių aktai. Apie grafo Jono Tiškevičiaus Biržų bažnyčios statybos iniciatyvą liudija ir paminklinė lenta, esanti dešinėje pusėje nuo presbiterijos navos sienoje. Lentoje yra įrašas: "Anno Domini MDCCCLXI suae vero aetatis LXI mortuus est et hic sepultus Johannes Comes in Birže et Wolożyn Tyszkiewicz conditor ordinationis, Ecclesiae Hujus Fundator" ir t.t. (toliau seka gariantis J. Tiškevičių tekstas). Po šio lotyniško teksto seka lietuviškas įrašas: "Tą paminklą giaros atmenos grapuj Jonui Tyszkiewiczuzuj tikimi ir mejlus Jo tarnej ir namini-kaj sawa kasztu pastatė 1868". Laikyti J. Tiškevičių bažnyčios fundatoriumi, kaip rašo paminklinės lentos įrašas, negalima, jį daugiu daugiausia galima laikyti statybos organizatoriumi ir iniciatoriumi, nes prie statybos darbu ir lėšomis prisidėjo Biržų parapijos gyventojai, ypač daug dirbo įvairiuose statybos darbuose Astravo ir Biržų dvarų buvę grafo Tiškevičiaus valstiečiai - baudžiauninkai. Galima sakyti šis architektūrinis paminklas statytas liaudies darbu ir lėšomis. Bažnyčios architektas ir dailininkai bei žymieji darbų meistrai nežinomi (bet neteko man pagal dabar žinomą medžiagą nustatyti). Bažnyčia 1861 m. buvo pašventinta žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus, o konsekruota 1879 m. vysk. Beresnevičiaus.

Istorijos eigoje bažnyčia nepatyrė jokių pagrindinių pertaisymų bei remonto pasekoje pertvarkymų. Ji išliko visumoje tokia pat, kokia buvo pradžioje. Bažnyčios tvarkymo pasekoje 1893 m. medinės grindys buvo pakeistos cementinėmis plytelėmis. Zakristijoje išliko medinės erlinių lentų grindys. 1905 m. bažnyčios vidus išdažytas melsvai pilkais tonais, 1906 m. bažnyčios išorė perdažyta baltai, bidž. Tėvynės karo metu bažnyčia smarkiai nukentėjo nušilų pasekoje, bet po karo bažnyčia yra pagrindine pilnai atremontuota išorėje ir viduje, tačiau stogas iki dabar yra avarinėje būklėje:

S i t u a c i j a . Biržų R.-K. bažnyčia dominuojančiai įsijungia į miesto peizažą: Ji savo aukštais bokštais apylinkių lygaus tereno landšafte matoma nuo toli. Balti bokštų siluetai nuo toli duoda pagrindinį akcentą Biržų miestui, žiūrint į jį iš visų miesto apylinkių pusių. Biržų mst. genplane R.K. bažnyčia įsijungia šone prie pilies aplinkos ir tuo būdu bažnyčia darosi kaip pakraštiniis piliakalnio su Bačvilu pilies griuvėsiais komponentas. Sv. Jono bažnyčia prieškarinėje nesudegusiais pastatais miesto situacijoje neveikė centriniu akcentu. Šiuo atveju miesto centre (turgaus aikštėje) buvo pastatyta liuteronų bažnyčia (dabar sudegusi). Pakraštinė situacija prieškariniame miesto genplane bažnyčia savo fasadais atsidarė nuo pietų ir šiaurės pusių, o taip pat ir iš piliakalnio teritorijos (vakarų pusės). Šoninis fasadas nuo miesto aikštės ir centrinės Vytauto gatvės buvo uždarytas

7

medinių vienaaukščių pastatų eilėmis, o pačios bažnyčios šventorių nuo šių pastatų ansamblio skyrė siaura gatvė. Priešakinis pietų pusės fasadas buvo nukreiptas į tiesią, plačią V.Kapsuko-Miukevičiaus gatvę (ankščiau vadinama Bažnyčios gatve). Užpakalinis galo fasadas iš šiaurės pusės rėmėsi į nedidelę piliakalnio pakraščio veją, kur kampu per kelių sankryžą įsijungia į apželdinta, nedidelią miesto aikštę. Nedidelė, keturkampė, neapželdinta aikštė buvo ir prieš bažnyčios priešakinį fasadą. Toks situacinis bažnyčios įjungimas į Biržų miesto genplaną yra labai originalus ir išraiškingas. Tai sąlygojo pagrindinė Biržų pilies pakraštinė prie ežero padėtis miesto plane ir, gal būt, noras bažnyčią arčiau jungti su pilies teritorija. Dabartiniu metu, per paskutinį karą išdegus Biržų miesto centrui, rytinis bažnyčios šoninis fasadas visumoje atsiduria savo baltomis plokštumomis ir dėl to dabar bažnyčia atvirai atstovauja iš visų pusių miesto situacijoje. Iš rytų pusės nuo bažnyčios sudaryta pagrindinė apželdinta miesto aikštė, paliekant esmėje senąjį miesto išplanavimą. Prie šios aikštės monumentaliai iškyla bažnyčios baltų sienų korpusas išilgine ašimi, o prie jos iš pietų pusės šliejasi naujai pastatytas pagal tipinį projektą kino teatras. Tačiau perspektyvoje šis kino teatras prie aikštės savo mažomis architektūrinėmis formomis visai pranyksta aikštės ir šios miesto dalies genplane visumoje. Tuo būdu dabar Šv. Jono bažnyčia savo išorės visuma yra dominuojanti mieste, negu ankščiau ir savo visuma visai atvirai įsijungia į miesto perspektyvą.

Šv. Jono bažnyčia supa netaisyklingas stačiakampini: šventorius. Šventoriaus tvora iš pietų, šiaurės ir rytų pusių tiesių linijų, iš vakarų pusės priklausomai nuo Piliakalnio griovio yra laužytas tiesiomis linijomis ir viena šios pusės šventoriaus tvoros dalis sutampa su Piliakalnio kestinio gilaus griovio pakranto. Šventoriaus terenas truputi pakilus. Šventoriaus tvora yra mūrinė iš akmenų, aukšta iš išorės, iš šventoriaus vidaus žemesnė. Šventorių veda iš galų dveji vartai, suveriami, su dviem mažais vienverniais varteliais. Šventoriaus pakraščiais auga seni medžiai: klevai (pagrindė), liepos, topoliai vienos eilės apželdinimo tvarka. Šventoriaus vejoje iš pietų pusės yra keli palaidojimai. Šv. Jono bažnyčia yra orientuota presbiterine dalimi į šiaurės pusę, o priešakio fasadu į pietus. Tokią orientacinę padėtį sąlygojo bažnyčios situacija Biržų miesto genplane.

Bažnyčios tarinis-konstruktivis sprendimas: Šv. Jono bažnyčia yra pailgo stačiakampio formos planu, su trimis navomis su didesniu priangiu ir dviem šoniniais prie jo simetriniai atsikartojančiais mažesniais priangiais ir dviem presbiterijos dalyje zakristijom su emporomis virš jų. Planiniame sprendime aiškus, taisyklingas, matematiškai tikslus simetrijos principas, praskambas klesicistine planavimo savybe. Bažnyčios erdvė viduje spręsta halinio bažnyčios tipo pagrindu, tačiau šoninių navų skliautai yra truputi vos pastebimai žemiau, negu centrinės navos aukštis. Bažnyčios vidaus erdvė labai jauki, kompaktiška, pabrėžta darniais ilgio, pločio ir aukščio proporciniais santykiais. Imponuojantis yra centrinis nevos su jaukia

presbiterijos erdve tūrinis pabrėžimas santykyje su šoninių navų sumažinta kvadratura ir kubatura. Žvelgiant nuo prieangio vėsumoje ryškiai erdvės harmoningumas ir perspektyvinis matomas šoninių navų ir emporų dalinės erdvės. Ji turi 22 sieksnius ilgio, 10 sieksnių pločio, 7 sieksnius aukščio iki skliautų ir bokštai turi 22 sieksnius aukščio.

Bažnyčia statyta iš degtų plytų, išorėje ir viduje tinkuota. Fasadais baltai dažyti. Ji turi maždaug pusę metro aukščio akmenų lygiai tašytos rūsikos pamatus, tačiau pagal tereno nelygumus šventoriaus vejoje nevienodo aukščio stogas yra stulpinės - gegninės konstrukcijos, dengtas cinkuota skarda, averinėje būklėje, sukluos ir lietus gadina skliautus bei skliautų freskas. Bažnyčios lubos yra kryžminių skliautų. Grindys yra cementinių plytelių. Zakristijos grindys yra eglinių lentų. Leipteliai prieškiniam fasadui į bažnyčią yra granito laiptų, 4 laipsnių, 30 cm. aukščio. Pagrindinės durys sk. aukštos, suveriamos, "dubultų" lentų. Nuo prieangio į bažnyčią yra kalvio kalti geležiniai groteliai; geležiniai groteliai yra ir balkone.

Bažnyčios fasadais. Biržų R.K. išorės architektūrinėje formoje atsispindi santūrus barokas. Bažnyčios išorės ir vidaus formose kartu šiek tiek brūkiančio klasicizmo priemaiša. Tačiau visumoje aiškiai grynai lietuviško, saikingo baroko charakteris, nors bažnyčia statyta XIX amž. stilių eklectinio traktavimo laikotarpyje.

Išorėje svarbiausią bažnyčiai akcentą duoda pagrindinis pietų pusės fasadas su iškylančiais dviem bokštais. bendras šio fasado sprendimo charakteris tipinai praskamba lietuviškomis santūriomis baroko savybėmis. Fasadas tiesių linijų, su truputi išsikišančiais kampais. sienų plokštumos išskaidytos piliastrais toskaninio orderio. Piliastrai remia dviejų dalių architrava ir virš esančią frizę su bangos motyvo bėgančiu klasikiniu ornamentu. Įpač nuo šoninių fasadų akcentuojančiai pabrėžtas išraiškingas karnizas su santūriai profiliuotais kronšteinais. Virš jo tarp bokštų yra balustrada su groteliais, atitverianti balkono erdvę. Balkoną uždaro prakščiai apretas pinjonas, išskaidytas keturių piliastru, viršuje užbaigtą panašia kompozicija, kaip ir plokštumos sienų piliastrai. Linijonų centre gražiai įkomponuota archivolto su "rektu" vainikuojamas langas, viršus jo užbaigiamas volutos motyvais ir centre iškylančiu kryžiumi.

Bokštų kompozicija trijų kondenzacijų, ritmiškai mažėjančių apimčių. Trečias aukštas nuo antro atskiriamas tokiu pat karnizu; kampuose bokšto toskaniniai piliastrai, trečio aukšte bokšto pastogė panašiai užbaigta, tik frizė be bangos ornamento motyvo. Varpai antroje aukšte, kur apvalių arkų angos atviros. Langai ir angos bokšte su archiveltais ir "raktais".

Šoniniai fasadai identiški vienas antram, aiškių plokštumų. Palangių plokštumos suskaidytos suskliauptų kampų stačiakampiais. Svarbų dekoro ir konstrukcijos akcentą

duoda pastoginis karnizas toks pat kaip priešakyje. Piliastrai toscaniniais kapiteliais su baze ir plintusais skaido tarplangines plokštumas. Pratesto ilgio sienų plokštumų vientisumą gražiai sukaide įkomponuotas transeptinio pobūdžio mažas išsikišimas, vainikuojamas trikampi frontonu su apvaliu langeliu timpane. Tuožulnieji karnizai tokio pat profilio kaip pastoginis karnizas supas visą bažnyčią, turi tokio pat profilio kronšteinus. Gražiai transeptiniame iškišime išspręsta nišos, vainikuojamos archivoltais ir dviejų langų kompozicija, (niša langų dydžio).

Tai labai pagyvina šių fasadų kompozicinį vaizdinumą, tačiau visumoje šoniniai fasadai praskamba atvirų, aiškių plokštumų traktavimu. Fasadai kompoziciniai indentiški, tačiau vakarų pusės fasadas bokšto linijoje įgauna papildomas įeinamasias duris. Rytų pusės fasade durų nėra. Presbiterinis fasadas kompoziciniai spręstos sudėtingai ir naujai, tačiau atkartojantis šoninių fasadų motyvus, būtent, centre gražiai įjungtas transeptinių išsikišimų galų plokštumų sprendimas: niša, langais, trikampi frontonu. Pagrindinė sienų masė užbaigia atika ir centre iškylančiu pinjonu su atvira anga centre. Atikos plokštuma išskeidyta dekoratyvia baliustrada iš pabrėžtų gipsatūrinių grotelių, kampuose piliastrai ir atkartojantis pastoginio karnizo profilis. Pinjone yra volintiniai motyvai iš šonų ir pinjone baigėje. Trijų durų (i zakristijas ir centre i rūsį) įvedimas paįvairina fasado visumą. Apskritai

Apskritai presbiterijos gale fasadas pasižymi dekoratyviniu įvairumu, simetrine, logiška ir aiškia kompozicija, tačiau atkartojančią šoninių ir priešakio fasadų architektūrinius motyvus. Tuo būdu priešakio ir presbiterijos galo fasadai yra labiau išraiškingi, negu gana santūriai traktuoti šoniniai fasadai. Bendra fasadų elevacija yra daugiau ramų, tiesių linijų.

Bažnyčios interjeras. Bažnyčios interjeras pasižymi savo blaiviu visumos nuosaikingumu, atviromis plokštumomis. Bažnyčios erdvę skaido keturi masyvūs pilonai, su piliastrais ir karnizais jų plokštumose. Piliastrai tokiu pat traktavimu atsikartoja ir sienų plokštumose. Piliastrai toskaninio orderio; karnizai yra ryškūs savo nuosaikingumu. Santūriomis formomis traktuoti yra altoriai. Bažnyčios viduje savo erdve beveik visai nepastebimi transeptiniai išorėje aiškiai matomi nešymūs išsikišimai. Interjero kompozicijoje daug atkartojančiais spręstų motyvų, pvz., pilonų piliastrai ir sienų piliastrai, turintieji bazes ir plintusus, užbaigti karnizais su jonikais, augalų lapeliais ir grotomis. Emporų presbiterijoje balustraduose atsikartoja tie patys gipso grotelės, tokie pat forma ir profiliai kaip presbiterijos fasado atikoje, tačiau atitinkamai sumažintų proporcijų. Choro priešakio plokštumą atkartoja emporų balustrada. Choras užima visą centrinio prieangio viršaus erdvę, kurioje barokinio charakterio ivargonai yra vykusiai erdviniai įjungti. Nepabrėžta presbiterijos erdvė nuo didžiojo bažnyčios korpuso skyrta mediniai grotelės forma

ir profiliu atkartoja choro ir empory balustradų apvadimą. Presbiterijoje yra ložos, medinės, skirtos grafams Tiškevičiams. Ložos turi Tiškevičių šeimos ir jo žmonos herbus. Ypač svarbu pažymėti, kad šių ložų meistru buvo greičiausiai vietinis dailininkas Stepas Jurevičius, gimęs apie 1813 m. ir miręs 1895 m. turėdamas 75 m. amžiaus. Jis gyveno Astravo dvare ir šia dirbo įvairias kambariuose paneles bei medinių ažuolo frizių ornamentus. Stepas Jurevičius buvo taip pat ir kniše ir jo kniše darbu yra iki dabar išlikę kelių estampų. (Jų turi Šiaulių kraštotyros muziejus ir Kauno Dailės muziejus). Apie tai, kad Stepas Jurevičius dirbo šias ložas liudija beabaras traktavimas su Astravo rūmų paneleimis ir angų apreminimais savybės. Apie tai liudija ir Stepo Jurevičiaus sūnaus Kazimiero žmona Anastazija Jurevičienė, gyvenusi Biržų rajone, Vaitkunų km. (1940 m. Jurevičienė turėjo 70 m. dabar nežinia ar gyva). Man šias šitas apie Stepo Jurevičiaus darbus teko surinkti 1940 m. iš Anastazijos Jurevičienės). Galimas dalykas, kad Stepas Jurevičius atliko ir medinės presbiterijos srotelius.

Bažnyčioje yra trys altoriai, vidutinės medinės vertės. Šoninių navų altoriai yra spęsti daugiau plokštuminiams, glaudžiai prijungti prie sienos. Jie yra mūriniai, turintieji daugiau klasicistinių charakterį. Presbiterijos altorius yra atitrauktas nuo sienos į presbiterijos erdvę. Jis yra klasicistiniai barokinių bruožų, labai kompaktiškai įjungtas į presbiterijos erdvę. Turi išstęstas

keturias korintinio orderio kolonas ir yra kompoziciniai vientisai išspręstas. Visi altoriai trijų kondignacijų, mūriniai.

Ambona neatitinka bendras bažnyčios stilistines savybes. Ji yra medinė. Yra bažnyčioje iš emporos vakarų pusėje nenaudojama mūrinė sakykla, laikoma trijų kronšteinų. Man atrodo, yra teisingas klebono Raudos noras pakeisti dabartinę medinę ambona, esančią epistolės pusėje, nauja mūrinė ambona, atkartojant nenaudojamos dabar ambonos menines formas.

Polichrominis bažnyčios vidaus sprendimas yra nesudėtingas, sienų ir pilonų cokolinė dalis dažyta tamsiai pilku tonu, nanėlinė zona yra šviesiai pilkos spalvos, sienų plokštumos - baltos. Lubos melsvos su ryškiais ultramarino apvašais. Skliautų plafonuose freskiniai darbai iš Kristaus gyvenimo scenų. Lubų polichromijos ir plafonų freskos savo tonine gama yra imponuojančios, tačiau dėl blogo stogo, freskiniai darbai yra avarinėje būklėje, smarkiai nukentėjusios ir greitais tempais drėgmės naikinamos. Vertingų skulptūrų bažnyčioje nėra. Yra vertingų aliejinių tapybos ir freskos darbų.

Bendrai bažnyčios ir išorės architektūrinių formų sprendimas visuomenėje yra vieningas, nuosaikus, pasireiškias atsikartojančiais fragmentais ir elementais, pvz. atikos dekoru motyvas ir vidaus balustrados, karnizų traktavimas išorėje ir viduje. Saikinga forma praskamba lietuviško baroko specifika.

Bažnyčios stovis yra avarinis. Skubiai, dar šiais metais, reikia naujai perdengti visas bažnyčios stogas.

Dėl stogo avarinės būklės reikiami skliautai ir baigiamos naikinti plafonų freskos. Reikia sudaryti sąlygas, kad būtų išskirta maždaug 5 tonų skardos paskyrs.

I š v a d a . Šv. Jono biržų bažnyčia yra vertingas savo vidaus ir išorės architektūrinėmis saikingomis baroko su klasicizmo atskambiu, formomis paminklas. Visuma bažnyčios yra išraiškinga savo formų harmonija, kompozicine tvarkavimo vienetu ir specifinėmis lietuviško saikingo baroko savybėmis. Režiurint to, kad ji pastatyta 1883 metais. Bažnyčia yra didelio dėmesio vertas Lietuvos statinys, turis daug originalių bruožų.

Kl. Čerbulėnas

NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRO
CENTRINIO DUOMENŲ BANKO IŠRAŠAS

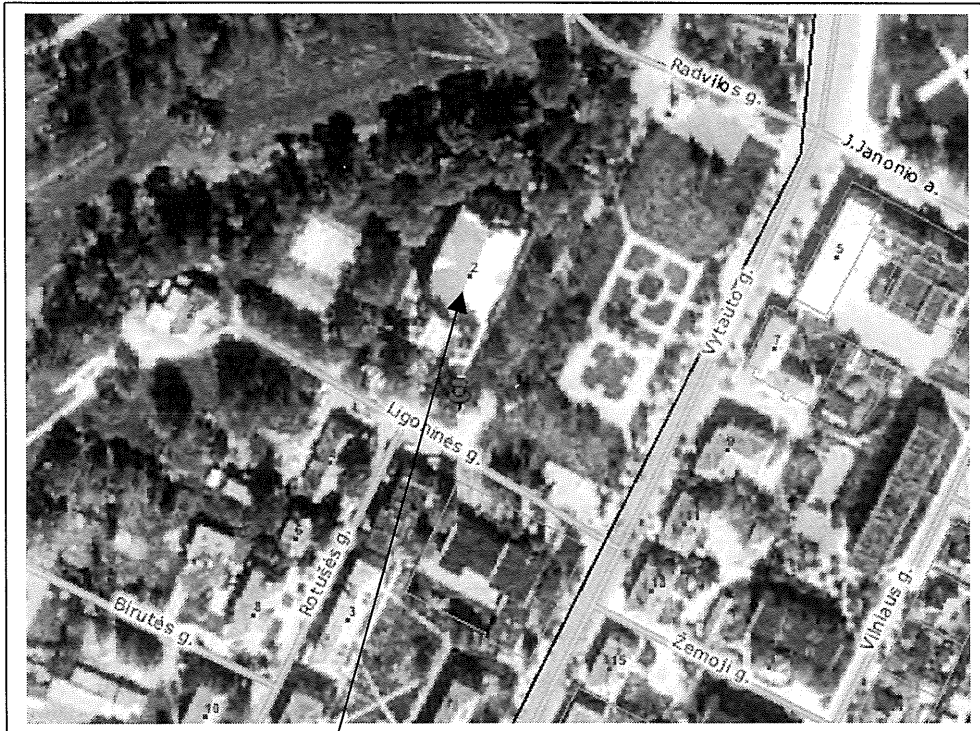
3 lapai (u)

NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRO CENTRINIO DUOMENŲ BANKO IŠRAŠAS

BIRŽŲ BAŽNYČIA,

Biržų r. sav. Biržų m.

Sklypas nesuformuotas

2004-11-16 09:06:44

Dokumentą atspausdino:

Rimantas Žvirblis

Kultūros vertybės kodas:
G475KVALSTYBĖS ĮMONĖS REGISTRŲ CENTRO PANEVĖŽIO FILIALAS
Puzino g-vė, Nr. 7, 35173 Panevėžys**PAŽYMĖJIMAS**APIE NEKILNOJAMOJO DAIKTO IR DAIKTINIŲ TEISIŲ [J]
[REGISTRAVIMĄ NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRE
2004-03-08**1. Nekilnojamojo turto registre įregistruotas turtas: registro įrašo Nr. 35/4555**
Adresas: Biržų r. sav. Biržų m. Radvilos g. 5**2. Nekilnojamieji daiktai:**

2.1. **Pastatas - Bažnyčia**
Unikalus Nr. : **3695-3002-7011**
Paskirtis: **Religinė** Pažymėjimas plane: **1H1p**
Bendras plotas: **921.05 kv.m.** Tūris: **16857 kub.m.**
Vidutinė rinkos vertė: **838872 Lt** Verčių nustatymo data: **2003-03-12**
Kadastro duomenų
fiksavimo data: **2003-03-12**

2.2. **Kiti inžineriniai statiniai (kiemo įrenginiai)**
(Kienio aptvėrimas, kiemo aikštelė)
Unikalus Nr. : **4400-0235-0523**
Paskirtis: **Kiti statiniai** Pažymėjimas plane:
Vidutinė rinkos vertė: **7715 Lt** Verčių nustatymo data: **2003-03-12**
Kadastro duomenų
fiksavimo data: **2003-03-12**

3. Daikto priklausiniai iš kito registro: įrašų nėra**4. Nuosavybė:**

4.1. **Nuosavybės teisė**
Savininkas: **BIRŽŲ ŠV. JONO KRIKŠTYTOJO PARAPIJA**, a.k. 9125777
Daiktas: **pastatas Nr.3695-3002-7011, aprašytas p. 2.1.**
kiti inž. statiniai Nr.4400-0235-0523, aprašyti p. 2.2.
Juridinis pagrindas: **Savivaldybės tarybos sprendimas, 1991-11-29, Nr. 79**

5. Valstybės ir savivaldybių žemės patikėjimo teisė: įrašų nėra**6. Kitos daiktinės teisės : įrašų nėra****7. Juridiniai faktai: įrašų nėra****8. Žymos: įrašų nėra****9. Specialios naudojimo sąlygos: įrašų nėra****10. Daikto formavimas: įrašų nėra****11. Registro pastabos: įrašų nėra****12. Kita informacija:**Archyvinės bylos Nr.: **12028/747**

Kultūros vertybės kodas:
G475K

Pažymėjimą išdavė

Registratorė
Jūratė Dauknytė